

Nr 28

Trafikutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973:193 angående avgifterna i postverkets tidningsrörelse jämte motioner.

Propositionen

I propositionen 1973:193 har Kungl. Maj:t (kommunikationsdepartementet) berett riksdagen tillfälle att yttra sig över vad departementschefen i propositionen anfört om fastställandet av avgifterna i postverkets tidningsrörelse under de närmast följande åren.

I propositionen redogörs för erfarenheterna av det avgiftssystem som – efter 1970 års riksdagsbehandling av frågan (prop. 1970:112, SU 1970:130, rskr 1970:294) – tillämpats i postverkets tidningsrörelse.

I propositionen föreslås att avgifterna i postverkets tidningsrörelse – i avvaktan på resultatet av en översyn av avgifterna som skall göras av en särskilt tillkallad sakkunnig – liksom hittills skall fastställas av Kungl. Maj:t efter förhandlingar mellan postverket och tidningsutgivarna. Förhandlingarna föreslås ske med utgångspunkt i de av riksdagen år 1970 beslutade riktlinjerna och med beaktande av erfarenheterna av de senaste årens förhandlingar.

Motionerna

I motionen 1973:2162 av herr Dahlgren m. fl. (c) hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen hos Kungl. Maj:t anholder att den sakkunnige för översyn av problem sammanhängande med postverkets tidningsdistribution även får i uppdrag att överväga frågan om statsmedel till tidningsdistribution i glesbygderna.

I motionen 1973:2163 av herr Molin (fp) hemställs att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts om distributionsrabatter till pressen.

I motionen 1973:2164 av herr Svensson i Eskilstuna m. fl. (s, c, m, fp) hemställs att riksdagen i yttrandet över propositionen delger Kungl. Maj:t vad som i motionen anförts om att det s. k. särkostnadsunderskottet inte skall behöva inhämtas medan utredning pågår.

Utskottet

I propositionen erinras om principerna för det avgiftssystem för postverkets tidningsrörelse som fastställdes av 1970 års riksdag (SU 1970:130, rskr 1970:294). Principerna byggde på de förslag, som framlagts av den s. k. tidningstaxeutredningen. Mot bakgrund av det sedan länge existerande underskottet i postverkets tidningsrörelse skulle

en successiv anpassning av avgifterna till de faktiska distributionskostnaderna eftersträvas. Med hänsyn till att en för snabb avtrappning av underskottet i tidningsrörelsen kunde skapa problem för vissa tidningar, fick dock anpassningen av avgifterna ske på någon sikt varvid målsättningen dock skulle vara klar. De avgifter som årligen fastställdes skulle därför -- förutom täckning av kostnadsökningen sedan närmast föregående avgiftshöjning -- medge en påtaglig inhämtning av underskottet. Inom ramen för den totala avgiftsnivån skulle tidningsavgifterna göras mera kostnadsföljsamma än tidigare.

I enlighet med de angivna riktlinjerna har enligt propositionen de förhandlingar om tidningsavgifterna som sedan år 1970 årligen förts mellan postverket, Svenska tidningsutgivareföreningen (TU) och Fack- och konsumentpressens postkommitté (FKP) haft som mål dels att avgiftshöjningarna varje år skulle täcka den s. k. särkostnadsökningen och därutöver medge en viss successiv reducering av underskottet, dels att inom denna ram åstadkomma en mera kostnadsföljsam taxa. En sådan har man sökt åstadkomma bl. a. genom en differentiering för dagspressen av befodringsavgifterna mellan utgivningsort och utdelningsort. Med de avgiftshöjningar som skett har särkostnadsunderskottet dock inte minskat under perioden. Till följd även av minskad distribution har utvecklingen lett till en relativ försämring av postverkets kostnads/intäkts-situation.

Mot bakgrund härav ävensom förhållandena i övrigt har såväl postverket som TU och FKP ansett att det nuvarande taxeyesystemet i postverkets tidningsrörelse bör ses över. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har departementschefen därför beslutat tillkalla en sakkunnig för översyn av de med postverkets tidningsrörelse sammanhängande problemen.

En utgångspunkt vid översynen skall enligt direktiven vara att postverket även i framtiden har en viktig uppgift att fylla i landets tidningsdistribution. Med hänsyn härtill förklaras ett taxeyesystem och en prissättning böra eftersträvas som stimulerar till en fördelning av tidningsdistributionen som framstår som samhällsekonomiskt rationell.

Den sakkunnige skall utifrån ett sådant synsätt överväga postverkets taxor. En naturlig grund sägs liksom f. n. vara en prissättning efter principen pris efter prestation. Möjlighet bör emellertid finnas för postverket att i särskilda fall tillämpa en prissättning som betingas av konkurrensförhållandena på delmarknader inom tidningsdistributionen. Utrymmet och de närmare betingelserna för en mera marknadsorienterad prissättning får enligt direktiven ses mot bakgrund av underskottet i postverkets tidningsrörelse och behovet att vidmakthålla och i möjlig mån öka sådan efterfrågan på postverkets tjänster, som positivt kan påverka resultatet.

Mot bakgrund av målsättningen om en samhällsekonomiskt rationell fördelning av tidningsdistributionen och med beaktande av de lönsamhetskrav som gäller för postverket skall den sakkunnige även göra en genomgång av principerna för postverkets kostnadsberäkningar och den härpå grundade prissättningen, såvitt avser tidningsrörelsen, och föreslå

de förändringar häruti som kan finnas påkallade. Vidare skall undersökas huruvida den s. k. samdistributionrabatten inverkat på postverkets konkurrenssituation i förhållande till de distributionsföretag som ombesörjer samdistribution.

Den sakkunnige skall också ägna uppmärksamhet åt frågan hur en tillfredsställande tidningsdistribution skall kunna vidmakthållas i glesbygderna. Prissättningsproblematiken skall övervägas med beaktande av att alla möjligheter tas till vara att ge denna distribution en rationell och ändamålsenlig utformning. I såväl denna som andra aktuella frågor skall den sakkunnige i lämplig utsträckning samråda med den av chefen för finansdepartementet tillsatta 1972 års pressutredning.

Enligt direktiven bör den sakkunnige om möjligt redovisa resultatet av översynen i sådan tid att förslag i frågan kan underställas 1975 års riksdag.

Utskottet vill för sin del i anledning av yrkandet i motionen 1973:2162 understryka vikten av att den sakkunnige ägnar uppmärksamhet åt frågan om hur en tillfredsställande tidningsdistribution skall kunna vidmakthållas i glesbygderna. Det torde nämligen kunna förutsättas att postverket här även i framtiden kommer att svara för tidningsutdelningen. Med hänsyn härtill och då tidningsföretagen i allmänhet har stora ekonomiska problem bör det enligt utskottets uppfattning och som motionärerna framhållit kunna övervägas att ställa statsmedel till förfogande för att täcka postverkets kostnader för distribution av tidningar i glesbygderna. Utskottet utgår också från att uppdraget för den sakkunnige även omfattar denna fråga.

I motionen 1973:2164 har erinrats om att hittills tillämpade riktlinjer för taxesättningen inneburit att postverket haft att söka uppnå full kostnadstäckning i tidningsrörelsen dels genom årliga avgiftshöjningar i takt med kostnadsutvecklingen, dels genom att därutöver kräva årlig inhämtning av tidningarna av den bristande särkostnadstäckningen i postverkets tidningsrörelse. Den snabba kostnadsutvecklingen inom postverket inte minst under perioden från 1970 och fram till nu i kombination med nämnda inhämtning har därvid resulterat i mycket kraftiga höjningar av posttaxan. Trots årlig kostnadsanpassad avgiftshöjning samt underskottsinhämtning har samtidigt det s. k. särkostnadsunderskottet, tvärt emot intentionerna, ökat i stället för minskat under perioden. Mot bakgrund härav och direktivens innehåll anser motionärerna att någon ytterligare inhämtning av särkostnadsunderskottet ej bör ske under pågående översyn.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att i den tidningstaxa som fastställts för år 1974 en rabattklausul införts, som innebär att en viss rabatt ges åt de tidningar som är beredda att träffa avtal om att anlita postverket i minst samma omfattning under år 1974 som under år 1973. Enligt vad utskottet inhämtat innebär den därvid beräknade rabatten att i dessa fall ersättning för särkostnadsunderskottet inte uttages. Det av motionärerna angivna syftet torde sålunda kunna uppnås genom att en

anslutning från tidningsföretagens sida sker till avtalssystemet i denna del samt att en rabattklausul av motsvarande slag tillämpas så länge översynen pågår. Utskottet förordar för sin del att så sker och förutsätter att Kungl. Maj:t överväger även andra åtgärder i samma syfte om detta skulle visa sig erforderligt.

Avgifterna i postverkets tidningsrörelse bör med beaktande av det anförda liksom hittills fastställas av Kungl. Maj:t sedan reella förhandlingar förts mellan postverket och tidningsutgivarna.

Genom utskottets ställningstagande i det föregående samt utformningen av utredningsdirektiven i övrigt synes också syftet med det i motionen 1973:2163 framställda yrkandet – om distributionsrabatter till pressen – i väsentliga avseenden tillgodosett.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet att riksdagen i anledning av departementschefens uttalanden i propositionen 1973:193 samt motionerna 1973:2162, 1973:2163 och 1973:2164 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande avgifterna i postverkets tidningsrörelse.

Stockholm den 27 november 1973

På trafikutskottets vägnar
SVEN GUSTAFSON

Närvarande: herrar Gustafson i Göteborg (fp), Mellqvist (s), Dahlgren (c), Lindahl (s), Hugosson (s), Rosqvist (s), Sellgren (fp), Lindberg (s), Håkansson (c), Östrand (s), Clarkson (m), Magnusson i Kristinehamn (vpk), Torwald (c), Sundgren (s) och Komstedt (m).